

Frivillighet Norges høringssvar – Desentralisering av oppgaver fra staten til kommunene

Frivillighet Norge er et interessepolitisk samarbeidsforum for frivillige organisasjoner med mer enn 300 medlemmer som har om lag 50 000 lokale lag og foreninger over hele landet.

Frivilligheten er en hjørnestein i et levende demokrati og i velferdssamfunnet. Det er viktig at myndighetene gir frivillige organisasjoner større handlingsrom og bedre rammebetingelser.

Frivillighet Norge uttaler seg i saker som berører frivillige organisasjoners rammebetingelser. Vi tar kun stilling til de sidene ved rapporten som angår frivillige organisasjoners rammebetingelser.

Frivillighet Norge er positiv til at fylkeskommuner og kommuner legger til rette for vekst og utvikling i lokale frivillige organisasjoner. Utvikling av helhetlig frivillighetspolitikk, i samspill med frivilligheten lokalt, vil være et viktig bidrag til dette.

Bør fylkeskommuner overta forvaltningen av tilskuddsordninger til frivillige?

Utvalget foreslår at fylkeskommunene bør overta forvaltningen av tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner.

På side 189 skriver utvalget:

Utvalget mener fylkeskommunene bør overta forvaltningen av tilskuddsordninger og prosjektmidler overfor kommuner, frivillige, næringsliv og innbyggere innenfor de oppgaveområder fylkeskommunene har ansvaret for og/eller som faller innenfor rollen som samfunnsutvikler. Det er i tråd med Stortingets merknader som påpeker at fylkeskommunene bør få et større ansvar for "prosjektmidler", jf. Innst. 333 S (2014–2015).

En sentral begrunnelse for dette finner vi på side 125:

Arbeidet for å fremme kultur er ikke preget av regelstyring og standardisering. Utvalget mener derfor at fylkeskommunen, bedre enn beslutningstakere sentralt, kan legge til rette for å tilpasse og utvikle det profesjonelle og frivillige kulturtilbudet til regionens og lokalsamfunnenes ønsker og behov.

Argumentasjonen til utvalget synes å være at fordi frivillig aktivitet i stor grad skjer i lokalsamfunn har fylkeskommunen bedre forutsetninger for å forstå lokalsamfunnets behov enn staten, og derfor bør forvaltningen av støtteordningene delegeres til et myndighetsnivå lavere. Om vi setter opp dette skjematisk vil modellen se slik ut:

Staten -> fylkeskommune -> lokalledd i den frivillige organisasjonen -> frivillig aktivitet.

Sentralledenes rolle for å utløse lokal aktivitet

Utvalget ser imidlertid bort fra den rollen sentralledene i organisasjonene spiller. De nasjonale tilskuddsordningene er i hovedsak rettet mot nasjonale organisasjoner, som noen ganger videreformidler tilskudd til lokalt nivå. Når staten bevilger penger på nasjonalt nivå går dermed tilskudd som regel ikke direkte til de lokale organisasjonene. Modellen ser snarere slik ut:

Staten -> sentralledd i den frivillige organisasjonen -> lokalledd i den frivillige organisasjonen -> frivillig aktivitet.

Sentralleddene spiller en viktig rolle i den norske frivillighetsmodellen, både for å ivareta organisasjonenes demokratiske funksjon, og for å legge til rette for lokal aktivitet innenfor de ulike organisasjonenes formål, for eksempel idrett, fritidsaktiviteter, kulturliv, voksenopplæring, interessepolitisk arbeid, støtte til pasientgrupper eller pårørende, humanitært arbeid, beredskap osv. Sentralleddene har ofte langt bedre forutsetninger enn kommunen for å identifisere lokallagenes behov, de holder oversikt over og bistår i arbeidet med å søke om midler og bidrar også til kompetanseutvikling og -overføring mellom lokallag i ulike deler av landet.

Nasjonale organisasjoner – en forutsetning for maktspredning og ivaretagelse av sårbare grupper

I et demokrati- og maktfordelingsperspektiv er det viktig at nasjonale organisasjoner har gode rammebetingelser. For at frivillige organisasjoner skal kunne fylle sin rolle som vaktbikkje og talerør med er det viktig med robuste, nasjonale organisasjoner som kan koordinere og sammenfatte medlemmenes interesser og tale deres sak i møte med politikere på nasjonalt nivå. Forslaget om å desentralisere tilskuddsforvaltningen kan bidra til å svekke sentralleddenes rolle og styrke, og er etter Frivillighet Norges mening problematisk i et maktfordelingsperspektiv.

Mange frivillige organisasjoner kjennetegnes også ved at de jobber for interessene til mennesker i sårbare situasjoner som vanskelig kan forsvare sine egne interesser. Dersom det dreier seg om grupper med få personer er det lett at de prioriteres vekk dersom ikke tilskuddene tildeles på et overordnet og nasjonalt nivå. Frivillighet Norge mener at dette er nok et punkt som taler for at tildeling av tilskudd ikke bør desentraliseres.

Manglende struktur på samarbeidet med frivilligheten

Staten har, gjennom departementene og direktoratene, over tid opparbeidet seg høy kompetanse på frivillig sektors betydning som samfunnsaktør lokalt. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom den kontakten med organisasjonenes sentralledd som er etablert gjennom ulike statlige tilskuddsordninger. Frivillighet Norge mener det er av vesentlig betydning at staten også fremover har en viktig tilretteleggerrolle, fordi det danner grunnlaget for den statlige frivillighetspolitikken.

Frivillighet Norge har svært mye kontakt med kommunene knyttet til frivillighetsfaglig og frivillighetspolitiske spørsmål. Vår erfaring er at kommunene har liten kontakt med bredden av lag og foreninger, og dermed også liten kunnskap om frivilligheten lokalt. Det er videre lite struktur på samarbeidet mellom kommunene og frivillig sektor. Det er i tillegg få eller ingen møtepunkter som omfatter hele bredden i frivillig sektor og det er mangel på kommunale planer der kommunen beskriver hvordan den ønsker å forholde seg til frivillig sektor.

Frivillighet Norge kartlegger fortløpende hvor mange kommuner som har en frivillighetspolitikk. Hvorvidt kommunen har en vedtatt frivillighetspolitikk eller ikke er en god indikator på om politikerne og administrasjonen i en kommune kjenner mangfoldet i frivilligheten i sin kommune og om de har et helhetlig perspektiv på samarbeidet mellom kommunen og frivilligheten. Per i dag har omlag 50 kommuner, eller rundt 12% av kommunene en frivillighetspolitikk. Argumentet om at det er kommunen som best kjenner den lokale frivillighetens behov er etter vår oppfatning derfor ikke riktig.

Det er også en risiko for at frivillig sektor lettere bli nedprioritert i forhold til de lovpålagte tjenestene, når budsjettene ikke strekker til regionalt og kommunalt. Det gjør frivilligheten mer sårbar i kommunale og fylkeskommunale budsjetter.

Oppsummert frykter Frivillighet Norge at regionalisering av statlige tilskuddsordninger vil kunne svekke viktige roller som sentralleddene har i dag, svekke finansieringen av frivillig sektor og at kompetansen om – og strukturen på samarbeidet med – frivilligheten i dag er for svak på det regionale og lokale nivået. Dersom regjeringen skulle velge å gå videre med forslaget, må konsekvensene for den norske frivillighetsmodellen, basert på lokallag, regionale og nasjonale organisasjonsledd, først utredes grundig.

Med vennlig hilsen